

РЕЦЕНЗИЯ

На дисертацията на докторант Едмънд Чарли

на тема: „ФИЛОСОФСКОТО РАЗБИРАНЕ НА ПСИХИАТРИЧНИТЕ
РАЗСТРОЙСТВА В СВЕТЛИНАТА НА ХЕРМЕНЕВТИКАТА НА ХАНС-ГЕОРГ
ГАДАМЕР ЗА ПСИХИЧНОТО ЗДРАВЕ“

с научен ръководител проф. д-р Александър Гънгов

Рецензент: Проф. Толя Стоицова, дн

Нов български университет

Дисертацията на докторант Едмънд Чарли включва 164 с. текст (по българските стандарти), от които 20 с. обхваща използваната от автора библиография. Тя е структурирана в 4 глави, придружени от въведение и библиография. В четвърта глава, озаглавена „Изводи“, доста нестандартно, фигурират и целите и задачите, които си поставя докторантът.

Въведението убедително представя актуалността на проблема в световен мащаб, както и историческите промени в подходите и методите за лечение на психичните заболявания. Актуалността на темата е извън съмнение, да добавя, че и в нашата страна психиатри и клинични психолози се сблъскват с подобни проблеми.

Първа глава от дисертационния труд е посветена на идеята за психичното здраве според херменевтиката на Гадамер. Във въведението на тази глава за мен най-ценното е включването на философски гледни точки, които да насърчат интердисциплинарното сътрудничество и от там, подобряването на всеобхватното лечение на пациенти с психични проблеми. Освен това, докторант Чарли справедливо отбелязва съществената роля на средата, в която живеят хората с нарушено психично здраве, без да се пренебрегват и конкретните индивидуални симптоми.

Историческият преглед показва преместване на ударението от религиозните и паранормалните обяснения, върху медицинските, главно неврологичните гледни точки. Научните и философските аспекти привличат повече внимание към по-сложното разбиране

на психичното здраве като се отчита още от времето на Платон разделението на тялото и ума (психиката). Друг важен момент, на който се набляга в дисертацията е, че според философското изследване психичните заболявания изискват изучаване в по-широка рамка като се обръща специално внимание на социалните, културните и личните фактори, които влияят на психичното здраве на хората. „Този холистичен подход към психиатричните заболявания признава взаимодействието на вътрешните елементи и факторите на средата, като осигурява по-задълбочено разбиране на техниките за лечение и управление на заболяването, които дават резултат“ (с.142 от дисертацията)

Добре е очертан проблемът за трудностите на психиатрията, свързани с преминаването от психологични към клинични практики, в които водещото е медикаментозното лечение, без да се взимат предвид индивидуалните особености и трудностите на пациентите. Много съществен извод на докторанта е, че философските гледни точки, които са в основата на холистичното разбиране на факторите във връзките между стресовите ситуации, влиянието на социума и предишните преживявания върху човешкия ум, използват херменевтичния подход на Гадамер. Този метод е особено добър, защото набляга върху улесняване комуникацията между пациент и психиатър. Анализирането на вербалните и невербалните компоненти във взаимодействието води до идентифициране на основните проблеми.

Основната цел на изследването е да проучи как херменевтиката на Гадамер, която се отклонява от типичния акцент на психиатрията върху мозъка, може да осигури философско разбиране на проблемите на психичното здраве (с. 13 от автореферата). Специфичната цел на дисертационния труд е да предложи алтернативна гледна точка по проблемите на психичното здраве като същевременно се насърчава и емпатията. Посочени са и конкретните задачи.

Обхватът на философското изследване обхваща три основни сфери:

1. Появата и проявата на психиатрични заболявания, с акцент върху философското тълкуване чрез херменевтични разсъждения.
2. Разглеждат се въпросите, свързани с психичното здраве, особено след появата и разпространението на КОВИД-19.

3. Установяване на алтернативни подходи за разбиране и лечение на психични разстройства, като се използва херменевтичния подход.

Цитирана е притеснителна статистика от доклад на СЗО, която показва, че психичните разстройства са значителна част от хроничните заболявания, засягащи почти 50% от населението. Става дума за психичен стрес, напрежение и тревожност. Докторантът отново защитава необходимостта от провеждане на сериозно философско изследване, и то използвайки херменевтична стратегия, което да преразгледа разбирането за психичните увреждания, особено във връзка с трудностите, предизвикани от епидемията от КОВИД-19.

Теоретичната основа на изследването в дисертацията се стреми да съчетае теорията на ума, изследванията на Рикъор и херменевтиката на Гадамер. На фиг. 1 е представена концептуалната рамка на изследването за пациент с психотично разстройство (с. 44 от дисертацията).

В дисертационния труд са представени и работни дефиниции. Някои са доста известни, затова ще спомена само част от тях: психотичен пациент, психиатрично разстройство, клиент, дисфункция и херменевтика.

Втората глава се фокусира върху анализа на психичното здраве с използването на философски принципи. Разглежда се цикличният характер на еволюцията на психичното здраве като следствие от суеверни и мистични поведения, които се различават от една общност в друга, при това и в различните епохи.

Не малък проблем се оказва враждебността на съществуващите психиатрични институции, етичните въпроси и регулаторните пречки, които забавят приемането на иновативна терапия. По отношение на психиатрични заболявания в съвременното психиатрично лечение, психичните заболявания често се разглеждат като мозъчни нарушения, което създава дилеми за пациентите и здравните системи.

Положителното е, че философското виждане насърчава мултидисциплинарното сътрудничество, запълвайки пропастта в знанията между концепциите на психичното здраве и тези от природните науки и в крайна сметка води до по-дълбоко разбиране на психичните заболявания. Също така, дисертантът обосновава необходимостта от всеобхватен подход за превенция, диагностика и терапия като се има предвид, че

генетичните предразположения и факторите на околната среда играят важна роля за отключването на психичните разстройства.

Появата на философската херменевтика и идеята на Гадамер за сливането на хоризонтите предлага важна гледна точка, която подчертава необходимостта от разширяване на смисъла чрез сливане на различни гледища. Този подход се оказва много адекватен за интерпретиране на преживяванията на хората и създаване на оригинални лечения за психичните заболявания. Подходът спомага за създаване на по-задълбочено разбиране на психичното здраве чрез събиране на опит от професионалисти в различни сфери.

Игровата теория, доста популярна в социалната психология, чрез изследванията на друг изследовател – Свенеус, подчертава акцента на Гадамер върху възстановяването на здравето чрез гледните точки на пациентите, подчертавайки важноста на смяната на ролите, която се предвижда между лекарите и пациентите. Специалистите играят ролята на медиатори в тази игра.

На основата на цитирания на различни изследвания, се прави сериозният извод за необходимостта от реструктуриране на здравната система, за да се отговори на нуждите на пациентите с психични заболявания. Използването на концептуални рамки дава представа за това как социалната, икономическата или културната среда може да допринесе за проблемите на психичното здраве и да повлияе на решенията за лечение на пациентите. Сложните концептуални рамки водят до сложни начини за конструктивно справяне с проблемите на психичното здраве. От друга страна, херменевтичните феноменологични изследвания дават прозрения, които идентифицират връзките между променливите, свързани с човешкия опит, и помагат да се затвори пропастта между терапията и влиянието на психичните заболявания върху обществото. В края на втора глава не е пропуснато и разглеждането на философски текстове от трима големи изследователи, свързани с разбиранията на Гадамер: Мартин Хайдегер; Георг Вилхелм Фридрих Хегел; Морис Мерло-Понти.

Трета глава разглежда задълбочено ефективността на идеята за психичното здраве според херменевтиката на Гадамер. Добре са представени проблемите, които причиняват

депресивни периоди, водещи до недоверие и самотата. Актуалността на темата се подчертава от извода, че депресираният човек преживява дълбоко чувство на отчуждение от външния свят, което поражда недоверие към междуличностните взаимодействия.

Докторант Чарли цитира литературни източници, за да изтъкне, че осъзнаването на сложността на депресията е от решаващо значение. Едновременно с това, не малко депресиран хора са способни да скрият вътрешните си борби и да си сложат щастлива маска, за да скрият вътрешната си болка.

Пристрастен към философското разбиране на психичните разстройства, докторантът изтъква ползите от философията на Гадамер, която се основава на идеята, че реалността се променя и развива заради непрекъснатото взаимодействие между отделния индивид и преживяванията му в реалния свят. Подчертан е и добре известният в социалната психология извод от емпирични изследвания за значението на емоциите и ценностите за разбирането на заобикалящата ни среда, свързани с когнитивната, емоционалната и инстинктивна отвореност към света. Отчетено е и нещо особено важно според мен, а именно ролята на саморефлексията – как човек оценява своите постъпки и преживявания.

Критичният анализ на идеята за психичното здраве според херменевтиката на Гадамер поставя под въпрос господството на конвенционалните техники по отношение на психичното здраве. Според теоретичната перспектива на Гадамер, проблемите с психичното здраве включват нещо повече от физически проблеми. Според нея съществува бяло поле в познанията ни, тъй като преобладаващите научни модели не могат да отчитат сложните, динамични концептуални рамки, които характеризират човешкия опит.

Според анализа на докторанта, философията на Гадамер има и друго предимство. Тя показва етичността в диалога между психиатър или психотерапевт, изключително съществена за лечебния процес, както и за продължаването на терапията на психичното здраве по време на рехабилитационния процес.

Глава четвърта „Заключение“ в автореферата незнаяно защо започва с цели и задачи. Общите изводи засягат и въпроса за взаимодействието на фармацевтичните компании с психиатрите, в усилията им за допълнително проучване, което да доведе до промени в начина, по който се лекуват психичните заболявания. Фокусът се премества върху когнитивното функциониране и травматичните преживявания. От тогава в лечението на

психични разстройства се включват и философски идеи. Освен Гадамер, други известни философи като Хайдегер, Хегел и Мерло-Понти, предоставят уникални философски гледни точки за разбиране на психичните заболявания.

Теоретичното изследване на докторанта критикува и подчертава недостатъците на конвенционалните техники и предлага вместо тях да се използват философски методи, с акцент върху перспективата на херменевтиката на Гадамер за установяване на произхода и лечението на психичните заболявания.

Авторефератът отразява точно съдържанието на дисертационния труд. По отношение на публикациите по темата, докторантът представя три статии. Приемам изтъкнатите от докторант Чарли пет приносни моменти, които са теоретични с възможност за приложение в практиката на изучаването и лечението на психични проблеми, свързани с голямата тема за психичното здраве.

Критични бележки:

1. Много раздробено съдържание, с параграфи и по 10, 11 подпараграфи, последните по няколко изречения, на една и съща страница, но изнесени и номерирани в съдържанието.
2. Доста повторения на едни и същи идеи, на различни места в дисертацията. Също така, съществува и неяснота в терминологията. Доста преплетени са термините психични, психологични, ментални, психиатрични проблеми.
3. Дисертациите по закон се подчиняват на определени изисквания, няма я свободата, каквато има при изготвяне на монография. Затова и споменавам за някои технически проблеми: разстояния между редовете, номериране на въведението и заключителните изводи (заключение) на дисертацията, неподравняване отдясно, а в английския текст на дисертацията и автореферата параграфите започват „навътре“, както е при използването на български език. В английския, изискването е те да са изравнени в началото.

Въпроси:

1. Може ли докторант Чарли да формулира в едно изречение тезата си, която защитава в дисертацията?

2. Каква е личната мотивация на докторанта за избор на темата?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационната тема: „Философското разбиране на психиатричните разстройства в светлината на херменевтиката на Ханс-Георг Гадамер за психичното здраве“ е разработена на теоретично равнище. Прилагането на получените резултати в българската психиатрична практика биха допринесли за по-доброто разбиране, изучаване и лечение на хората с проблемно психично здраве. Авторефератът отговаря на съдържанието на дисертационния труд. Бележките ми на омаловажават труда и постигнатото от докторанта. Всичко това оформя мнението ми, че дисертацията удовлетворява изискванията по българския закон за степени и звания. Затова предлагам на научното жури да присъдим образователната и научна степен „Доктор“ на Едмънд Чарли.

Дата

23.05.2024

Подпис: